Aan de raad van de gemeente Lingewaard

Onderwerp	Lokale Adaptatiestrategie en Uitvoeringsagenda.
Portefeuillehouder	J.H.A.P. Sluiter
Zaaknummer collegevoorstel	ZS-309627

Beslispunten

1. De ‘Lokale Adaptatiestrategie Lingewaard’ en de ‘Uitvoeringsagenda 2022 – 2026 Lokale Adaptatiestrategie’ vast te stellen.

Samenvatting

Op 17 juni 2021 heeft uw raad de Regionale Adaptatiestrategie (RAS) met Samenwerkingsagenda vastgesteld. De RAS gaat vooral in op wat regio Rivierenland gaat doen aan klimaatadaptatie.
Het afgelopen anderhalf jaar is samen met inwoners en stakeholders ook een Lokale Adaptatiestrategie (LAS) opgesteld met een Uitvoeringsagenda. De LAS beschrijft hoe we de gemeente Lingewaard klimaatbestendig willen maken. In de Uitvoeringsagenda worden daarvoor concrete maatregelen genoemd voor de komende vijf jaar, met daaraan gekoppeld de benodigde middelen.

Inleiding

Het klimaat verandert! Steeds vaker krijgen we te maken met hogere temperaturen, drogere perioden, meer extreme neerslag en een toename van het risico op overstromingen. Dit heeft gevolgen voor onze economie, gezondheid, leefbaarheid, natuur en onze veiligheid.
Door de leefomgeving beter bestand te maken tegen klimaatverandering en extreme weerssituaties nemen de risico’s ten gevolge van klimaatverandering af en kan eventuele schade worden beperkt. Dit noemen we klimaatadaptatie. Die leefomgeving bestaat uit zowel de openbare als private ruimte en dus onder de verantwoordelijkheid van veel partijen. Daarom moeten overheden, (maatschappelijke) organisaties, inwoners en bedrijven nauw samenwerken om de klimaatadpatieve doelen te bereiken.

We moeten dus samen aan de slag! Om deze samenwerking te versnellen, concretiseren en te intensiveren is in 2018 door de gezamenlijke overheden het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) ontwikkeld. In dit plan zijn zeven ambities genoemd die uiteindelijk moeten resulteren in een klimaatbestendig en waterrobuuste leefomgeving in het jaar 2050.

Zowel Regio Rivierenland als de gemeente Lingewaard zijn aan de slag gegaan met deze zeven ambities. Regionaal werkt de gemeente Lingewaard samen in het regionale samenwerkingsverband Samenwerkende Netwerken Rivierenland (SNR). Klimaatadaptatie valt daarbij onder het netwerk Klimaat Actief Rivierenland (KAR). Er is een Regionale Adaptatiestrategie (RAS) met Samenwerkingsagenda opgemaakt. Uw raad heeft deze documenten op 17 juni 2021 vastgesteld.

Het lokale traject is gestart met de lokale stresstest in 2019. De resultaten hiervan zijn middels een informatienota op 21 januari 2020 voorgelegd aan uw raad. Vervolgens zijn in de tweede helft van 2020 zes klimaatgesprekken gevoerd met de gemeenteraad, inwoners, stakeholders en ambtenaren. Ook is in die periode een grote enquête gehouden over klimaatadaptatie met een bruikbaar respons van 917 deelnemers. Al deze ingrediënten zijn samen met de inhoud van de RAS gebruikt voor het opstellen van een Lokale Adaptatiestrategie (LAS) en Uitvoeringsagenda. In een consultatieronde, van 21 mei tot 12 juni 2021, heeft iedereen op deze documenten kunnen reageren. Deze reacties zijn verwerkt in bijgaande documenten.

Kernpunten LAS en Uitvoeringsagenda

- Uit de stresstest blijkt dat op dit moment geen acute investeringen klimaatadaptatie noodzakelijk zijn;
- Wel moeten we nu starten met klimaatadaptatie. Dit voorkomt schade en hogere kosten in de toekomst;
- De komende jaren gaan we vooral inzetten op bewustwording/urgentiebesef en borgen klimaatadaptatie in visies, standaarden, richtlijnen, afspraken en (beleids) plannen; en vervolgens daarnaar handelen;
- Maar ook gaan we nu al meekoppelkansen benutten;
- Met deze strategie zorgen we ervoor dat Lingewaard stapsgewijs, zonder onnodige haast en extra (investerings) kosten, in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht;
- Er wordt in het bijzonder aandacht besteed aan het thema hitte en het onderwerp 'Verzakken van panden door extreme droogte';
- Dit is de eerste LAS met Uitvoeringsagenda voor de gemeente Lingewaard. Hiermee wordt dit nieuwe onderwerp klimaatadaptatie een volwassen domein binnen de gemeentelijk organisatie. Het is een eerste stap, we maken nu een begin!

Samenvattend de besluitgeschiedenis en belangrijke momenten

1) 2015: Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie.
2) 2018: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.
3) *2018, 11 december: Informatienota over samenwerking in de werkregio SNR/KAR, o.a. op het gebied van klimaatadaptatie (zaaknr. 77871; 31 januari 2019 is samenwerkingsovereenkomst ondertekend).*
4) 2020, 21 januari: Informatienota over de lokale stresstest (zaaknr. ZS-127665).
5) 2020, 9 april: Informatienota opstarten fase 2 project Ruimtelijke (klimaat) Adaptatie (zaaknr.ZS-151316).
6) 2020, tweede helft: zes lokale klimaatgesprekken en een grote lokale enquête.
7) 2020, september: lancering gemeentelijke website over klimaatadaptatie: https://klimaatbestendig.lingewaard.nl/
8) *2021, 17 juni: vaststelling RAS en Samenwerkingsagenda (zaaknr. ZS-285940).*
9) 2021, 21 mei-12 juni: consultatieronde LAS en Uitvoeringagenda.

Wettelijk kader of beleidskader

Met de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie heeft Nederland in 2015 besloten dat het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen samen de ambitie vastleggen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Deze Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie maakt deel uit van het Deltaprogramma. Het Deltaprogramma 2018 bevat voor het eerst een Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Deze is gebaseerd op de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie uit 2015. Daarin staat hoe gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk het proces van ruimtelijke adaptatie willen versnellen en intensiveren (bestuurlijke afspraak). Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is net als de andere deltaplannen vast onderdeel van het Deltaprogramma dat de deltacommissaris jaarlijks uitbrengt.

Klimaatadaptatie valt binnen de gemeente Lingwaard samen met nog vijf thema's onder het programma Duurzaamheid. Met de vaststelling van de LAS en Uitvoeringsagenda, wordt invulling gegeven aan dit programma.

Wat willen we bereiken (beoogd effect)

We willen klimaatadaptief handelen en in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust zijn ingericht. Daarbij zetten we lokaal de komende jaren in op het vergroten van bewustwording en urgentiebesef, maar vooral ook op het borgen van klimaatadaptatie in daarvoor geschikte instrumenten en documenten.

Argumenten en alternatieven

1.1 We moeten ons aanpassen aan het klimaat.

We krijgen in de toekomst steeds vaker te maken met de effecten van klimaatverandering. Dit blijkt ook uit de uitgevoerde regionale en lokale stresstest. Dit vraagt dat wij (overheden, stakeholders, inwoners en ondernemers) onze leefomgeving moeten gaan aanpassen, met het oog op een vitale en toekomstbestendige gemeente. De LAS en Uitvoeringsagenda beschrijven hoe we dat in Lingewaard de komende jaren willen gaan doen.

1.2 Uitstel resulteert uiteindelijk in hoger kosten.

Als we nu niet aan de slag gaan met klimaatadaptatie, dan is minder tijd beschikbaar om er voor te zorgen dat Lingewaard in 2050 klimaatbestendig is ingericht. Bijvoorbeeld is er minder tijd om doelmatig mee te liften met andere projecten in de openbare ruimte, zodat klimaatadaptieve maatregelen duurder gaan uitvallen. Of missen we de kans om een nieuwbouwwijk in te richten volgens nieuwe klimaatbestendige normen. Daarnaast wordt bij uitstel tevens de kans op schade door extreem weer groter. Kortom, als we nu niks doen dan krijgen we later de rekening gepresenteerd.

1.3 Het betreft een opgave afkomstig van de gezamenlijke overheden.

Zoals in het kopje ‘Wettelijk kader of beleidskader’ is beschreven, gaat het hier om afspraken en ambities vastgelegd door de gezamenlijke overheden. De gemeente Lingewaard vult dit in door het op- en vaststellen van de LAS met Uitvoeringsagenda.

1.4 Overheden zorgen voor agendering, afstemming en coördinatie.

Vanuit het nationale Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie hebben overheden de taak om een voortrekkersrol te vervullen en om alle betrokkenen te activeren en te faciliteren bij de opgave die klimaatadaptatie heet. Op lokaal niveau is deze rol weggelegd voor de gemeente Lingewaard. Lingewaard pakt deze rol op door het opstellen van een LAS en de uitvoering van de maatregelen uit de Uitvoeringsagenda.
Maar we kunnen dit niet alleen. Onze inwoners, maar ook andere stakeholders zoals woningcorporaties, Waterschap Rivierenland, Provincie Gelderland, natuur- en landschapsorganisaties, beheerders van terreinen, de GGD, onderwijs- en kennisinstellingen, drinkwaterbedrijven, ontwikkelaars en bouwers, bedrijven, de land- en tuinbouwsector en de Veiligheidsregio zijn stuk voor stuk onmisbaar bij het werken aan klimaatadaptatie. Veel partijen zijn al actief op dit terrein en we gaan gezamenlijk verder met de uitvoering.

1.5 Klimaatadaptatie moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van al ons beleid en handelen.

Met de strategie in de LAS en maatregelen uit de Uitvoeringsagenda zorgen we er voor dat klimaatadaptatie vanzelfsprekend onderdeel wordt van ons beleid en handelen. Dit doen we door ons te richten op bewustwording en het vergroten van de urgentie tot klimaatadaptatie. Maar ook door borging van dit thema in visies, standaarden, richtlijnen, afspraken en (beleids) plannen. Dit moet er toe leiden dat we klimaatadaptatie verankeren, als iets vanzelfsprekend gaan zien en zoveel mogelijk meekoppelkansen gaan benutten.

1.6 Klimaatadaptatie is nog onvoldoende geborgd binnen de gemeentelijke organisatie

Klimaatadaptatie is een nieuw onderwerp en nog niet nog voldoende geïmplementeerd en geborgd binnen de organisatie. Er is nog geen budget en formeel ook geen personeel. Met de vaststelling van de LAS met Uitvoeringsagenda, en het beschikbaar stellen van de benodigde middelen, gaat dat veranderen.

2.1 Er is nog geen volledige dekking voor de benodigde middelen.

De vaststelling van LAS en Uitvoeringsagenda heeft financiële en personele consequenties. Hiervoor is budget opgenomen in de begroting, maar er resteert nog een tekort. In het kopje ‘Wat mag het kosten? (budget)’ gaan we daar verder op in.

Kanttekeningen

1.1 Er zijn financiële en personele gevolgen.

Er zijn consequenties verbonden aan de vaststelling van de LAS en Uitvoeringsagenda. Er zijn financiële middelen nodig voor de uitvoering van de maatregelen. Maar ook voor structurele, personele inzet voor dit nieuwe beleidsdomein, zodat klimaatadaptatie een volwassen plek binnen de gemeentelijke organisatie. Maar nú investeren in klimaatadaptatie rendeert al snel. Zo kan bijvoorbeeld gericht en tijdig energie worden gestoken in het ontwikkelen en aanpassen van beleid of richtlijnen en normen. Deze kunnen dan weer direct van toepassing worden verklaard bij reconstructies in de openbare ruimte en nieuwbouwprojecten, waardoor klimaatbestendige maatregelen doelmatig en mogelijk zelfs zonder extra kosten kunnen worden meegenomen. Uitstel hieromtrent betekent dat grote meekoppelkansen worden gemist, zeker met de wetenschap dat investeringen in gebouwen en infrastructurele werken vaak vele decennia blijven bestaan. Ook is er bij uitstel een groter risico op schade omdat de fysieke ruimte nog niet is aangepast op de gevolgen van de klimaatverandering en extreme weertypen.

1.2 Eigenaarschap van klimaatadaptatie moet worden verbreed.

De laatste jaren laten de perioden van extreme droogte en hitte zien dat klimaatadaptatie verder gaat dan omgaan met wateroverlast en overstromingen. Klimaatadaptatie gaat over het gebruik van het stedelijk en landelijk gebied in de breedste zin. Het heeft gevolgen voor nagenoeg alle beleidsterreinen (wonen, werken, natuur, milieu, sociaal domein). Dit betekent dan ook dat het eigenaarschap van klimaatadaptatie binnen de gemeentelijke organisatie moet worden verbreed naar andere beleidsterreinen. En dat geldt ook voor de organisaties van de stakeholders. De opgave is groot, de impact nog lang niet te overzien en de huidige middelen bij de overheden en stakeholders zijn beperkt. Zo beperkt vaak dat vooralsnog noodgedwongen keuzes moeten worden gemaakt.

Wat mag het kosten? (budget)

Voor de jaren 2022 t/m 2026 zijn de jaarlijkse kosten personeel en de kosten maatregelen Uitvoeringsagenda hieronder in tabelvorm weergeven (zie tabel 1). Ook is er al gedeeltelijke dekking gevonden vanuit bestaande budgetten en het Gemeentelijk Rioleringsplan.

Kosten gemiddeld per jaar Uitvoeringsagenda LAS (2022 t/m 2026)	**€ 48.500**
Dekking GRP (33% van kosten Uitvoeringsagenda LAS)	€ 16.000
Dekking vanuit bestaande budgetten	€ 6.700
Kosten gemiddeld per jaar Uitvoeringsagenda LAS (2022 t/m 2026), waarvoor geen dekkingsbron	**€ 25.800**
Personeelslasten per jaar vanaf jaar 2022	**€ 43.200**

Tabel 1: Kosten Uitvoeringsagenda, personeelslasten en dekkingsbronnen (per jaar: 2022 t/m 2026)

In de begroting 2022-2025 (en ook 2026) is een budget opgenomen voor de LAS en Uitvoeringsagenda, Het gaat dan om € 75.000 per jaar, waarbij is uitgegaan dat € 25.000 ten laste kan worden gebracht aan het Gemeentelijk Rioleringsplan.
Uiteindelijk kan maar € 16.000 worden gedekt vanuit het Gemeentelijk Rioleringsplan, namelijk 33% van de totale kosten van de maatregelen Uitvoeringsagenda (zie tabel 1). Dit percentage is bepaald op basis van een VNG notitie over toerekening van activiteiten aan de rioolheffing.
De overige € 50.000 opgenomen in de begroting is niet voldoende om zowel de overige kosten Uitvoeringsagenda als de personeelslasten te kunnen dekken (€ 25.800 + € 43.200 = € 69.000). Er resteert een jaarlijks tekort van € 19.000.
Aangenomen wordt dat er in het eerst jaar 2022 geen tekort zal zijn, omdat het geen volledig jaar meer betreft op het moment dat de LAS en Uitvoeringsagenda zijn vastgesteld.
Voor de jaren 2023 t/m 2026 zullen de financiële consequenties worden meegenomen bij het opstellen van de begroting 2023-2026.

Communicatie en participatie

Er is veel energie gestoken in het participatietraject en het betrekken van, raadsleden, inwoners, collega's en stakeholders.
Zo zijn er zes klimaatgesprekken georganiseerd:

1) Klimaatgesprek 1: voor raadsleden gemeente Lingewaard.
2) Klimaatgesprek 2: voor medewerkers gemeente Lingewaard.
3) Klimaatgesprek 3: over zwemwateren.
4) Klimaatgesprek 4: over natuurgebieden.
5) Klimaatgesprek 5: klimaatgesprek Lingewaard (voor iedereen uit de gemeente Lingewaard).
6) Klimaatgesprek 6: het verzakken van panden door droogte.

Door Corona zijn deze klimaatgesprekken via de digitale weg verlopen via Zoom of Teams. De grotere klimaatgesprekken (klimaatgesprek 2, 5 en 6) vonden plaats vanuit een opgebouwde studio in de raadszaal, waar een tafelgesprek plaatsvond met uitgenodigde tafelgasten. Beelden van het tafelgesprek werden afgewisseld met een presentatie en vooraf opgenomen filmpjes. Deelnemers van het klimaatgesprek konden de uitzending via Teams of Zoom live meekijken en kwamen desgevraagd ook in beeld bij het stellen van een vraag. De opnames en de verslagen van de klimaatgesprekken zijn terug te vinden op de website klimaatadaptatie: https://klimaatbestendig.lingewaard.nl/gesprek

Er is een grote enquête uitgezet onder inwoners, raadleden en ambtenaren. De respons is erg hoog te noemen met totaal 917 reacties. De enquête is daarmee een belangrijke bron van input geworden voor de LAS en Uitvoeringsagenda. De rapportage is terug te vinden op de website klimaatadaptatie: https://klimaatbestendig.lingewaard.nl/vragenlijst

Tijdens de consultatieronde van 21 mei tot 12 juni 2021 heeft iedereen kunnen reageren op het concept LAS en Uitvoeringsagenda. Daarvoor is aandacht gevraagd via social media en Het Gemeentenieuws. Ook zijn alle deelnemers van de klimaatgesprekken hiervoor ook benaderd. Binnengekomen reacties zijn beoordeeld en waar relevant verwerkt.

Uw gemeenteraad is meerdere keren geïnformeerd middels een informatienota. Daarnaast bent u gevraagd om inbreng, via het klimaatgesprek en de enquête. Tijdens de inforonde is er een presentatie gegeven over de inhoud van LAS en Uitvoeringsagenda.

Tot slot kan nog worden aangehaald dat voor dit traject intern al zo'n twee jaar geleden een projectgroep van acht personen is ingericht met daarin vertegenwoordigd diverse beleidsdomeinen. Drie personen uit deze projectgroep waren onderdeel van de kerngroep. Deze kerngroep had meer tijd beschikbaar om zich te verdiepen in de materie, om de stukken voor te bereiden voor de projectgroep vergaderingen en om beslissingen te nemen samen met de interne opdrachtgever en de portefeuillehouder.

Wat gaan we daarvoor doen (voortgang)

Na vaststelling van de LAS en de Uitvoeringsagenda kan volop actie worden ondernomen. Zo kan snel de benodigde personele capaciteit worden georganiseerd en de financiële huishouding rondom het nieuwe beleidsdomein worden ingericht. Vervolgens kan samen met interne collega's en betrokken stakeholders uitvoering worden gegeven aan de maatregelen in de Uitvoeringsagenda.

We willen de voortgang op de projecten en maatregelen uit de Uitvoeringsagenda in beeld te houden. Zodat we weten op welke onderdelen we op stoom zijn en waar de voortgang stokt. De zogenaamde PDCA cyclus (plan-do-check-act) is daarvoor een goed handvat, zeker bij een nieuw onderwerp als klimaatadaptatie. De leereffecten en ervaringen van de eerste projecten en activiteiten gebruiken we om nieuwe projecten straks beter uit te kunnen voeren.

Intern dient onderlinge afstemming en verbinding te worden gezocht tussen de diverse betrokken beleidsdomeinen. Dit willen we doen door het inrichten van een netwerkgroep. Deze netwerkgroep evalueert ook jaarlijks de voortgang van de Uitvoeringsagenda.

Daarnaast is afstemming met het regionale samenwerkingsverband over de RAS en Samenwerkingsagenda. Er vindt met regelmaat op verschillende niveaus overleg plaats. Bestuurders zijn vertegenwoordigd in een stuurgroep en er is een netwerkgroep voor periodiek ambtelijk overleg. Ook zijn er werkgroepen voor de uitwerking van de speerpunten uit de Samenwerkingsagenda.

Duurzaamheid

Klimaatadaptatie valt binnen de gemeente Lingwaard samen met nog vijf thema's onder het programma Duurzaamheid. Met de vaststelling van de LAS en Uitvoeringsagenda, wordt invulling gegeven aan dit programma.

Bijlagen

Bijlage 1: Lokale Adaptatiestrategie Lingewaard.
Bijlage 2: Uitvoeringsagenda 2022 – 2026 Lokale Adaptatiestrategie.

Bemmel, 14 december 2021

burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard,

de secretaris,	de burgemeester,
drs. I.P. van der Valk	dr. P.T.A.M. Kalfs